

TARJÁN TAMÁS: KENGYELFUTÓ

Rokonszenves címet választott bírálatait tartalmazó kötetének élére az újabb irodalom egyik legalaposabb ismerője, legbeleérzőbb méltatója: a kritikus valóban kengyelfutóként követi az író, s ha ezt teszi, akkor hiteles, hiszen nem tolszkizik erőszakkal az író, a műalkotás és az olvasó közé.

Tarján Tamás elsősorban a színház szerelmese, bár a jelek szerint némelyik rendezés, előadás alaposan próbára tette hűségét és kitartását. Emellett azonban legalább ilyen fontos az a tevékenysége, amellyel korunk irodalmi fejleményeit világítja meg, megértéssel, felelősséggel kalauzolva az olvasót az értelmezés zegzugos útjain. Kezdetől fogva jellemezte magatartását a beleérzés és megértés szerencsés adottsága. A modernnek mondható művek megértése és értelmezése gyakran küzdelmes feladat, komoly szellemi erőfeszítést kíván a kritikustól, aki gondolkodásának eredményével segíti az olvasót. A másik nagy pozitívuma esszéinek és bírálatainak, hogy hiányzik belőlük bármiféle mellékes szempont, amely nem is egyszer tapasztalható. Tarján Tamás a verse vagy a prózára összpontosítja figyelmét és nem íróik hovatartozására. És ez napjainkban érdeke a kritikusnak, s csak hasznára lehet az olvasónak, hisz előbb-utóbb ráneveli arra, hogy az írásokban megjelenített értékekre, s ne másra figyeljen. S ha még egy pozitív tulajdonságát kellene említenem, feltétlenül jellemzéseinek találó voltára irányítanám a figyelmet. Akár bővebben fejt ki témáját, akár tömör jellemzését adja műnek, életműnek, mindig a lényegét világítja meg. Pár nyomtatott lap szól például Mándy Stefánia költészetéről, de e rövid terjedelem is elegendőnek bizonyult, hogy Tarján Tamás, némiképp az eddigi közvélekedést is módosítva beleállítsa a költőnőt az irodalom folyamatába és megmutassa lírája legkarakterisztikusabb jegyeit.

Akadnak bravúros telitalálatai. Ilyen a *Tandori számai*. Tandori Dezső költeményeiben igen sok számmal találkozunk, néha sakklépésekkel, máskor a szavak közé iktatva, így teljes joggal kell számot vetni szövetségességük mibenlétével. Igaza van Tarján Tamásnak: a szám idegenül hat a szavak között, váratlansága azonban érdeklődést kelt, feladja a leckét olvasónak, kritikusnak. Tandori azonban — mint ezt a róla szóló megvilágító tanulmány szerzője fejtegeti — minden, az írógépén található bilentyűnek betűértéket tulajdonít, nyelvi készlete tehát eltér attól, amit az irodalom- vagy a nyelvtudomány annak vél, „klaviatúranyelvet”

használ, s egyetlen számjegy megjelenítésével többletet tud közölni, nem is szólva a számtáblákról.

Bármelyik írásával szembesülünk is, Tarján Tamásnál mindig szembetűnik az adott szövegek meghaladásának igénye: a verses- vagy prózakötetet az életmű egészébe illesztve elemzi, s fejtegetéseinek mögöttébe majdnem mindig a kortárs irodalom, melynek legkülönbözőbb áramlatait egyforma biztonsággal tárja föl. Bár a mai irodalom elemzője egészen más eszközökkel végzi az értelmezés műveletét, módszerét és eredményességét Kosztolányi és Schöpflin Aladár bírálataihoz lehet hasonlítani. Kosztolányira emlékezhet eleganciája és nyitottsága, Schöpflinre biztonságos tájékoztatása. Kötetét tanulsággal, haszonnal forgathatja mindenki, aki értő olvasója akar lenni az újabb magyar irodalomnak, ajánljuk egyetemistáknak is. (*Pont Kiadó*, Budapest, 2001)

RÓNAY LÁSZLÓ

EGYEDÜL Székely János emlékezete

Jóllehet Székely János a határon túli magyar irodalomnak, az erdélyi kulturális hagyománynak bizonyosan egyik legjelentősebb alakja, hazánkban írói életműve — talán csak a *Caligula helytartóját* leszámítva — alig-alig mondható szélesebb körben is ismertnek. Ezért a munkásságát és életútját idéző kötet nem pusztán az újraértő emlékezés amúgy sem könnyű feladatával szembesül: azt a nem kevésbé nemes hivatását sem tévesztheti szem elől, hogy a Székely János-i alkotás- és gondolkodásmód művészi sajátosságait mind többekkel ismertesse meg. A kötet sokrétű fölépítése megfelelni látszik e feladatoknak.

A közel háromszáz lapos, főbb vonalait tekintve a szerzői életpályát követő könyv szerkesztői, Dávid Gyula és Szász László — néhány apróbb bizonytalanságot leszámítva — biztos kézzel válogatták össze a kötetbe fölvetett anyagokat és fekete-fehér fényképeket. A költőként indult Székely János versesköteteiből, önéletrajzi-vallomásos visszaemlékezéseiből, meditatív esszéiből éppúgy olvashatunk párat, mint az általa írt vagy hozzá intézett levelek közül. A közvetíteni és értelmezni hivatott válogatás gerincét azonban a Székelyről írott korabeli és újabb született kritikák, esszék, műelemzések alkotják, s az életművet átfogóan bemutató-értékelő tanulmányt is találhatunk a gyűjteményben.